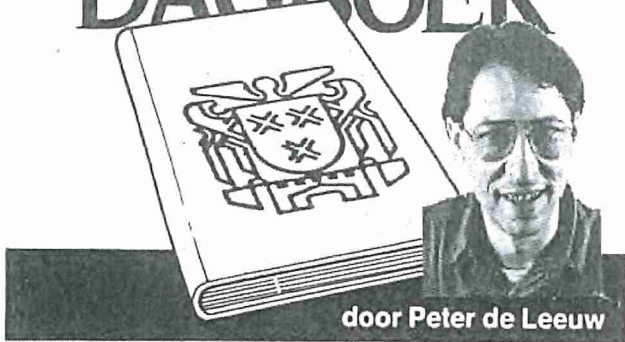

BREDAAS DAGBOEK

door Peter de Leeuw

De stad onder Breda

IN het hartje van Breda hoef je maar een schop in de grond te steken om op eeuwenoude spullen te stuiten. De meeste stadgenoten ligt nog vers in het geheugen dat achtereenvolgens de overblijfselen van een Middeleeuws klooster aan de Catharinastraat, kruisgewelven aan de Ridderstraat en een werfkelder aan de Haven zijn blootgelegd. Geen wonder dat de Archeologische Vereniging Breda (AVB) een bloeiend bestaan leidt.

Eerst dient voor de goede orde een onderscheid te worden gemaakt tussen het werk van de AVB en dat van stadsarcheoloog Guido Van den Eynde. De laatste is in dienst van de gemeente Breda en heeft er een dagtaak aan om tussen Mark en Aa in de grond te wroeten.

Daarentegen is de AVB een club met een kleine honderd leden die zich ten doel stelt: „De lokale archeologie te bevorderen door middel van het verschaffen van informatie over en het meewerken aan het archeologisch bodemonderzoek te Breda. Naar vermogen assisteren leden van de vereniging de stadsarcheoloog bij zijn werkzaamheden.”

De schouwburg

De AVB en Guido Van den Eynde hebben dus wel een nauwe band. Dat is dan ook onvermijdelijk als dat kleine centrum van Breda je gezamenlijke werkterrein is. Wie lid wil worden van de vereniging kan het beste een kaartje sturen naar postbus 7180, 4800 GD Breda.

De leden van de AVB maken zich niet alleen druk over zaken die zich in de Bredase bodem bevinden. Over de bouw van een nieuwe schouwburg op die grond maken ze zich momenteel ook grote zorgen. Om de droom van theaterdirecteur Reg ten Zijthoff uit te laten komen, is een dikke veertig miljoen gulden nodig. Als dat plan doorgaat vrees de AVR dat er

geen cent overblijft voor andere culturele doelen, waaronder de plaatselijke archeologie.

Terug naar het eigenlijke graafwerk. Afgelopen week-einde zijn AVB-leden afgedaald in de pas in volle omvang ontdekte kelder van het pand aan de Haven 20. Ooit zijn in die ruimte goederen opgeslagen die schepen over de Mark aan en afvoerden. Na de demping van de Haven rest Breda toch nog iets van haar handelsverleden. Waarvan akte.

De AVB heeft het plan opgevat een plattegrond te maken van alle kelders en gangen die onder de huizen, winkels en straten van de binnenstad liggen. De kaart moet archeologen de weg wijzen in het onderaardse Breda. De AVB hoopt voor dit werk op de steun van huiseigenaren en winkeliers.

Jaarboek 1990

De vereniging heeft onlangs haar Jaarboek over 1990 uitgegeven. Voor f 7,50 is het te koop bij boekhandel Gianotten aan de Veemarktstraat. De publicatie valt uiteen in twee artikelen. Hans de Kievith beschrijft in 'Achter Het Wapen van Schotland' het onderzoek naar de inhoud van een post-middeleeuwse beerkelder aan de Molenstraat, die grofweg tussen 1600 en 1800 in gebruik is geweest. In 'Het Botmateriaal' weidt Theo de Jong uit over de dierenresten die uit dezelfde kelder te voorschijn zijn gekomen.

Zowel in 1985 als 1988 hebben AVB-leden graafwerk verricht op het braakliggend terrein aan de Molenstraat. Tot in de jaren zestig hebben daar huizen gestaan, waaronder het pand dat rond 1700 bekend stond als Het Wapen van Schotland. In de loop van de eeuwen zijn in de beerkelder achter dat huis niet alleen menselijke uitwerpselen beland, maar ook tal van huis-houdelijke spullen.

Het betere spitwerk van de

• Hans de Kievith toont enkele vondsten uit de beerkelder aan de Molenstraat.

- FOTO DE STEM / JOHAN VAN GURP

AVB heeft nu zo'n 850 voorwerpen aan het licht gebracht. „Het is niet zo dat we de grootste beerkelder van Nederland hebben geleegd”, licht Hans de Kievith telefonisch toe, „maar met de beschrijving van het materiaal die nu op tafel ligt, beschikken we wel over het grootste, afgeronde onderzoek.”

Wouter Smolders

Het betreffende huis is in 1534 in bezit van de kanunnik Garent Polijet. Meer dan een eeuw blijft het in handen van de familie Polijet. In 1682 koopt Andries de Keijser het, hij is handelaar in tabak. Na elf jaar draagt hij het over aan Robbert Hamelton, een uit Schotland afkomstige majoor. Het huis heet vanaf dat moment Het Wapen van Schotland. Timmermangast Wouter Smolders verwerft het in 1706. Daarna wordt het achtereenvolgens bewoond door een apotheker, metselaar en orgelmaker.

Aangenomen mag worden dat de spullen die in de beerkelder zijn beland ooit door bovengenoemde bewoners zijn gebruikt. Cora van Beek en Marian Peters hebben de voorwerpen opgegraven. In het Jaarboek beschrijft Hans de Kievith hun vondsten zeer uitgebreid. Mario Elshout, Anton Keulaars en Alex Schut hebben het materiaal op tekening gezet.

Onder de spullen zijn er maar liefst drie borden met de geheimzinnige tekst: '1692 de 18 september wasser aertbeving overal'. In een publicatie van Cora van Beek is te lezen dat die dag in heel Europa een aardchok is gevoeld; de gebeurtenis heeft zo'n indruk gemaakt dat ze op gedenkboarden is vermeld.

Onder het kopje -steengoed- schrijft Hans de Kievith onder meer: „Bij het overgrote deel van de kruikjes was een ijkloodje, een zogenaamde pe-

gel, door de hals aangebracht. Eén exemplaar was zo licht verweerd, dat na reiniging het wapen van Breda (drie Andreaskruizen) zichtbaar werd. De inhoud van de geijkte kruikjes is ongeveer 0,8 liter, dat komt overeen met een Bredase pint. De vondst van zoveel kruikjes doet denken aan een bedrijfsmatig gebruik, bijvoorbeeld in een herberg. Het bewijs daarvoor kan echter niet worden geleverd.”

Nu het toch over drank gaat. Wie denkt dat mineraalwater slechts de laatste jaren populair is, vergist zich. Aan de Molenstraat zijn mineraalwaterkruiken van ruim twee eeuwen geleden gevonden. Op een daarvan staat het woord Selters te lezen. Bovendien staan in de kruik de letters CT en R gekrast. „Het betreft hier het fameuze Selters' mineraalwater”, aldus Hans de Kievith. „Gezien het merk moet de kruik gefabriceerd zijn tussen 1760 en 1802. CT staat voor

Curfurstentum Trier, de R is de eerste letter van het productiecentrum Ransbach.”

Zalm voor de kat

In het tweede artikel in het Jaarboek beschrijft Theo de Jong de bot-, schelp- en graatresten van runderen, varkens, schapen, geiten, honden, katten, hazen, kippen, kabeljauwen, schelvis, botten, zalm en oesters. „Van een grote zalm werd een schedelfragment gevonden”, schrijft hij. „Zalmen werden in de 18e eeuw gevangen in de Zuiderzee en de grote rivieren. Door de rivieren bijna volledig af te sluiten met netten konden grote hoeveelheden zalm bemachtigd worden. In 1708 werd in Kampen een keur gemaakt dat men dienstboden slechts drie maal in de week zalm mocht voorzetten. In 1724 was de vangst zo overvloedig dat de inwoners van Lekkerkerk zalm 'kattekost' noemden...” Vraag in 1991 eens om zalm voor de kat!